

Список використаних джерел

1. Искусственный интеллект и машинное обучение. URL: <https://azure.microsoft.com/ru-ru/overview/artificial-intelligence-ai-vs-machine-learning/#introduction>.
2. Автоматизированные информационно-поисковые системы. URL: <https://scicenter.online/kriminalisticheskaya-tehnika-scicenter/avtomatizirovannyye-informatsionno-poiskovyie-158937.html>.
3. За кулисами будущего или на службу выходят робокопы. URL: <https://mydmedia.ru/publications/shield-and-sword/aktualno/za-kulisami-budushchego/>.
4. Робот наносит удары ножом чтобы раскрывать преступления! URL: http://robotrends.ru/pub/1715/robot-nanosit-udary-nozhom-chtoby_raskryvat-prestupleniya.
5. Штучний інтелект і робототехніка на службі поліції/ URL: <https://matrix-info.com/shtuchnyj-intelekt-i-robototehnika-na-sluzhbi-politsiyi/>.
6. В силовики идут робопсы. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/4928595>.

Дубницький Віктор Петрович,
судовий експерт групи трасологічного
обліку відділу криміналістичних видів
досліджень Полтавського науково-
дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ І ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

У вирішенні завдань ефективного розслідування кримінальних правопорушень важлива роль належить взаємодії слідчих і співробітників оперативних підрозділів як діяльності, що забезпечує швидкість та якість розслідування і притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Удосконалення діяльності правоохоронних органів України щодо посилення протидії злочинності передбачає не лише реорганізацію (реформування) з метою підвищення мобільності й ефективності реагування на зміни в динаміці злочинності, а й посилення зв'язків між окремими ланками цих органів.

Основними завданнями взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами є своєчасне виявлення, якісне документування кримінальних правопорушень, забезпечення їх повного, всебічного та об'єктивного розслідування, притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності, відшкодування заподіяної злочинами шкоди, відновлення порушених прав громадян.

Необхідно зазначити, що організація взаємодії здійснюється у процесі управлінської діяльності і виступає важливим етапом процесу

управління в сфері правоохоронної діяльності, оскільки взаємодія є фактично необхідною умовою ефективного функціонування будь-якого органу.

Організаційна діяльність визначає засади взаємодії між працівниками різних правоохоронних органів:

– по-перше, участі в професійній діяльності, тобто при проведенні профілактичних, оперативно-розшукових, слідчих дій та заходів тощо;

– по-друге, використання матеріально-технічних засобів: службового автотранспорту, експертно-криміналістичної техніки;

– по-третє, підпорядкованості працівників, тобто субординаційних відносин.

Виходячи з аналізу різних понять взаємодії, необхідно зазначити, що неодмінними елементами поняття «взаємодія» є:

- 1) чітка правова основа планованої і проведеної діяльності;
- 2) погодженість дій учасників взаємодії за метою, місцем і часом дії;
- 3) їхня незалежність (непідпорядкованість по службі);
- 4) чітке розмежування функцій учасників взаємодії.

Належна організація взаємодії слідчого з оперативними підрозділами у кримінальному провадженні потребує постійного вдосконалення і вважається одним із напрямів підвищення ефективності виконання завдань щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників такого провадження, швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, а жоден невинний не був обвинувачений або засуджений.

Вирішальне значення у виконанні завдань кримінального судочинства має комплексне використання всіх дієвих сил і засобів для розкриття та ефективного розслідування кримінальних правопорушень, що потребує тісної взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих розшукових дій (далі – СРД) [1, с. 217].

Як зазначає В.В. Топчій, під взаємодією слідчого й оперативного підрозділу під час розслідування кримінальних проваджень слід розуміти засновану на законах і відомчих нормативних актах їх спільну узгоджену діяльність (за цілями, характером, місцем і часом), яка спрямована на виконання завдань кримінального судочинства, за керівної та організаційної ролі слідчого й чіткого розмежування компетенцій [2, с. 139]. На думку А.А. Патики, сутність взаємодії слідчого з оперативно-розшуковими підрозділами полягає у такому:

- 1) активна й цілеспрямована діяльність слідчих і працівників оперативно-розшукових підрозділів;

2) кожен суб'єкт цієї діяльності застосовує специфічні заходи (слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії) у межах повноважень, встановлених законом;

3) узгоджені за місцем, часом і метою спільні дії двох чи більше суб'єктів, спрямовані на впровадження одержаних у результаті слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, відомостей у кримінальне судочинство;

4) у спільних планах (реалізація оперативно-розшукової інформації, проведення досудового слідства з конкретного кримінального провадження тощо) слід передбачити комплекс оперативно-розшукових та слідчих дій у такому порядку, щоб їх проведення було несподіваним для осіб, дії яких перевіряються, їх співучасників і мало якнайбільший ефект у закріпленні процесуальним шляхом обставин, що підлягають доведенню;

5) у процесі проведення конкретних слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, слід суворо дотримуватися вимог Конституції України, чинного законодавства, принципів кримінального судочинства та оперативно-розшукової діяльності;

б) дії зазначених суб'єктів мають бути спрямовані на забезпечення введення оперативно-розшукової інформації у кримінальне судочинство за допомогою процесуальних засобів шляхом проведення відповідних слідчих дій та прийняття процесуальних рішень [3, с. 36–37].

Основною ціллю організації взаємодії між слідчими та оперативними співробітниками є створення єдиного і закінченого циклу скоординованих заходів щодо ціленаправленого пошуку, накопичення, обробки, аналізу, використання, об'єктивної оцінки і реалізації в установленому порядку інформації про кримінальні правопорушення.

Необхідність такої взаємодії, як зазначає В. П. Шибіко, зумовлена тим, що ці органи мають спільне завдання боротьби зі злочинністю, але є самостійними, не підпорядкованими один одному, мають різні способи й методи боротьби зі злочинністю, правильне поєднання яких повинно забезпечити успіх у запобіганні й розслідуванні злочинів [4, с. 534].

Узгоджена діяльність слідчих і оперативних підрозділів знаходить певне відображення у сукупності форм взаємодії.

До першої групи належать такі форми взаємодії, як:

– процесуальні форми, що регламентуються положеннями КПК України, законами України, якими забезпечується діяльність органів внутрішніх справ, Служби безпеки України, прокуратури;

– організаційно-тактичні форми, що регламентуються відомчими нормативними актами;

– ряд організаційно-тактичних форм взаємодії слідчих з оперативними підрозділами, до них необхідно віднести ті, що полягають у безпосередній реалізації функціональних обов'язків

слідчих та оперативних працівників у процесі розкриття й розслідування кримінальних правопорушень.

До другої групи належать такі форми взаємодії, як:

– побудова версій у кримінальному провадженні та спільне планування слідчих (розшукових) дій і тактичних операцій з розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, спрямованих на виявлення і фіксацію доказової інформації. При цьому планування може здійснюватися як у цілому за провадженням, так і за окремими епізодами, як на початковому етапі, так і на наступних етапах розслідування;

– створення слідчо-оперативних груп, до складу яких входять слідчі й співробітники оперативного підрозділу; □ спільний інструктаж оперативних співробітників перед проведенням слідчих (розшукових) дій та окремих тактичних комбінацій щодо виявлення та затримання підозрюваних;

– спільне планування та визначення організаційно-тактичних заходів щодо розшуку майна й активів підозрюваної особи;

– взаємний обмін інформацією між слідчим і співробітниками оперативних підрозділів;

– організація та проведення спільних занять у системі службової підготовки тощо.

Цей перелік відображає позиції науковців, які досліджували проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами. Водночас він потребує постійного розширення та доопрацювання у зв'язку зі змінами, які досить часто відбуваються у кримінальному процесуальному законодавстві [5, с. 534].

Таким чином, отримати достовірні й достатні дані для прийняття кримінальних процесуальних рішень під час досудового провадження можна лише за умови чітко налагодженої взаємодії слідчого та оперативних співробітників. Спільна діяльність забезпечує високу результативність проведених дій, їхню своєчасність, економію сил і засобів та визначає ефективність розслідування. При цьому на сьогоднішній день потрібно повною мірою використовувати як процесуальні, так і організаційно-тактичні форми взаємодії, які потребують подальшого дослідження та вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Яковлев О. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 1. С. 217–224.

2. Топчий В.В. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у складі слідчо-оперативних груп. Юридичний вісник. Серія «Повітряне і космічне право». 2014. № 4. С. 138–143.

3. Патик А.А. Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2010. 233 с.

4. Шибіко В. П., Михеєнко М. М., Нор. В. Т. Кримінальний процес України : підручник. К. : Либідь, 1999. 534 с.

5. Юрченко А. М. Поняття та форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час кримінального провадження. Право і суспільство, 2016. № 1. Частина 2. С. 186–191.

Дудніков Анатолій Леонідович,
доцент кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, кандидат
юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прогнози фахівців, відповідно до яких в найближчому майбутньому загальний кількісний ріст кримінальних правопорушень у сфері економічної діяльності буде супроводжуватись підвищенням їх суспільної небезпеки за рахунок організаційних форм здійснення, зумовили спроби пошуку нових шляхів вдосконалення діяльності з протидії вказаним видам протиправних злочинних діянь.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба в продовженні розробки та удосконалення такої науково-практичної категорії як «криміналістична характеристика кримінальних правопорушень у сфері економічної діяльності». У якості найбільш значущого інформаційно-пошукового елементу структури криміналістичної характеристики слід навести спосіб вчинення злочинів, оскільки дії злочинця при приготуванні, вчиненні кримінального діяння і приховуванні його наслідків неминуче приведуть до виникнення типових слідів на типових для даного виду злочинів об'єктах. Між криміналістичними ознаками злочину та способами його вчинення існує тісний взаємозв'язок: знаючи способи вчинення злочину, можна виявити його ознаки, а за ознаками визначити і спосіб вчинення протиправного діяння [1, с. 265].

Наприклад, ознаками приховування або заниження прибутку, доходів при ухиленні від сплати податків будуть невідповідності даних про фінансові результати (прибутки) підприємств, що вказані у різних формах бухгалтерської звітності: в балансі, звіті про фінансові результати та їх використання; даних бухгалтерської звітності підприємств - підсумковим даними синтетичного бухгалтерського обліку (буває в разі, коли баланс і звіт про фінансові результати не підтверджені даними обліку); записів в обліку (кореспонденції балансових рахунків бухгалтерського обліку) і підтверджують їх первинними документами реальний зміст господарських операцій (недостовірний первинний документ); відсутність документальних підстав для записів у бухгалтерському обліку і звітності та ін.